

# NOVICE

## kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svitlobo dane od krajske kmetijske družbe.

V red devane od **Dr. Janeza Bleiweisa.**

Tečaj **VII.**

V sredo 17. prosenca (januarija) 1849.

List **3.**

### **Slovanska dóba.**

**D**e velike prekucije  
Pridejo ob svojim času,  
Stare, nove prerokije  
So pripovedvali glasi.

Nemcu predstvo so pustile  
Kralja Višiga razmere,  
Prostost de bi otel on sile,  
In pa varh bil svete vere.

Kér poklic svoj Neme je zgrešil,  
Popravlja vse le béga,  
Spake té de svet bi rešil,  
V delo tó Slován zdaj sega.

Misel to v Slovanov sredi  
Modre glave so zbudile,  
In bandero o njih besedi  
So roké junaške 'zvíle.

Ako je nebés osoda  
V to Slovane namenila,  
Naj modrost pogum naroda  
K pravim koncu bi vodila!

Hicinger.

### **Kmetijska šola za mlade in stare.**

(Dalje.)

#### **Od žitnih rastljin sploh.**

Rastljine, ki se prideljujejo na njivah, razpadejo v 3 verste: ene se imenujejo žita, druge živinska klaja, tretje kupčijske rastljine.

Žita so rastljine, katerih zernje ali seme posebno ljudém v živež služi, iz kteriga se moka melje in pšeno dela, iz moke pa kruh in mnogotere jedila. Žitne rastljine pa učeni kmetovavci zopet delijo v 2 réda: prvi red so žita, ki rastejo travi enake, in ktere kmetje navadno žita imenujejo; drugi red žitnih rastljin je sočivje.

#### **I. Od žit.**

Žita imajo bilke travi enake, in sploh sledeče lastnosti:

1) one imajo v primeri družih rastljin ali zeliš le majhne in šibke koreninice, tedej se na plitvih njivah boljši obnašajo od družih zeliš;

2) imajo le malo in bolj suho perjice (razun ajde, ki se práv za práv ne šteje k žitu), ktero perjice se le malo razširi, tedej na njivi ne delajo zemlji veliko sence, je ne deržijo dolgo časa mokre ali vlažne, ne zatirujejo plevéla, ne branijo prenačiga gnojniga (gazniga) izpuhtenja iz zemlje, in veter ima veliko moč skozi žitno polje pihati;

3) imajo veliko močica ali štirke (Stärkemehl)

pa malo vlečica (Kleber \*) v sebi, zatorej se jim sploh ne prileže premočno gnojenje, posebno s živinskim gnojem ne; po presilnim gnojenji rade zbolé;

4) v bilkah imajo veliko kremenice (Kieselerde), torej jim je taka perst za popolno bilčno rast potrebna;

5) one so v stanu iz bilčnih kolenc nove koreninice poganjati, ako se le kolenca s perstjó zakrijejo.

Mnogoverstne pleména žitnih rastljin so: pšenica, réž, ječmen, ovés, prosó, turšica, sirk, rajž, — in (če ravno práv za práv ne) ajda.

Domovina pšenice, réží, ječmena in ovsa je Azija, tisti del svetá, ki nam proti jutru leží, in po popisu zvedeniga možá Dureau de la Motte so posebno Jordanova dolína, Palestina in bližnje dežele Arabije tisti kraji, kjer imenovane žita divje rastejo, in od koder so jih popotniki k nam prinesli. Kér je zrak (luft) jutrovih krajev našim deželam nekoliko enak, so se dale imenovane žita v naših krajih lahko privaditi in še clo v ozimine spreobniti.

Prosó, turšica, ajda, sirk in rajž so pa iz bolj gorkih krajev domá, ki nam proti jugu leže, so tedej bolj mehčiga pleména, in kér ne morejo nič merzljíne terpeti, se morajo še le takrat sejati, kader se ni nič več mraza bati.

(Dalje sledí.)

### **Kaj imajo naši kmetje noviga začeti, in kaj stariga obderžati?**

Ostopite se okoli mene, ljubi moji! in poslušajte me, kar vam bom povédal, ne kakor svojiga učenika, ampak kakor svojiga prijatla.

Časi so se spremenili, ljubi moji! silno so se spremenili, — naš ljubi Estrajh je postal svobodna dežela, in z Božjo pomočjo in če njegovih sovražnikov nobeden več poslušal ne bo, bo kmalo tudi srečna, práv srečna dežela.

Kér se je tedej vse spremenilo, se morate tudi vi, ljubi moji! na marsikteri plati enmalo spreobniti; na drugi plati pa — to je na dobri plati, ktero ste dozdej očitno pokazali — morate pri starim ostati. Poslušajte me kot svojiga prijatla; prevdarite dobro, kar Vam bom povédal, in svest sim si, de boste na zadnje rékli: Novice nam še zmirej resnico povedó.

Časi so zginili, v kterih so večidel le bogatini, mogočniki in ljudje tako imenovaniga zlahdniga stanú perve pravíce imeli do visocih služb in visocih častí, in v kterih jo človek nizkiga in revniga stanú ni lahko mogel delječ prineesti, če je bil še takó priden in prebrisan. Zdej smo vsi enaki pred postavo. Vender ena

\*) Vlečič je tisti obstojni del žitniga semena, brez kteriga bi se ne dal kruh péči. Ko bi vlečica v testu ne bilo, bi se kruh nikdar ne vzdignil. Več od tega uči Vertovcova kemija na 216. strani.

prednost bo ostala in mora ostati, in ta prednost je: de tisti, ki kej več zná in ki se je kej več naučil, mora prednost pred tem imeti, ki menj zná in se je menj naučil. Zatorej, ljubi moji! ne bodite prihodnjič takó zanižni pri izreji svojih otrok, pošiljajte jih raji, kakor dozdej, v šolo, in imejte raji eniga hlapca več, kakor de bi otroke domá obderževali za domače in poljsko delo. Verjemite mi, de se vam bo to dobro splačalo. Med vašimi otroci, ljubi moji! je veliko bistrih glavíc, ktere je treba le s podukam zbuditi, de se odpró, in vam in sebi in celi deželi veliko dobička prinesó. Morate pa tudi vediti, de tudi šole bojo prihodnjič drugači napravljene, kakor dozdej, kjer se je marsiktera reč učila, ktera ni bila piškoviga oreha vredna, — kjer so si vaši otroci glave lomili in na zadnje vender niso nič od tega imeli, kakor to, de ste jih zmerjali, rekoč: „si dva in še več lét v šolo hodil in si še bolj neumen iz šole prišel, kakor si v šolo šel.“

Vidite, ljubi moji! poprej naš domači jezik ni clo nič veljal — v šoli in kancelijah so ga zaničevali, samo pri pridigah v cerkvi so ga nam še pustili — pa Bog vé, kako dolgo bi bilo še to terpélo, kér je moglo vse po ptujim nemškim kopitu biti. Takó bi nas bila nemčija v nekterih létih popolnoma zadušila. Mili Cesar Ferdinand so nas rešili te sužnosti; Oni so dali vsim narodam njih pravice, in perva pravica vsaciga naroda je njegov jezik, ali — kakor ponemčani Slovenci pravijo — njih špraha. Nas sedanji Cesar so poterdili s svojo cesarsko besedo vse od Cesarja Ferdinanda zagotovljene pravice svojim ljudstvom, in sedanji ministri so slovesno obljubili, de bojo skerbili, de se bo vse to tudi kmalo v resnici zgodilo. Tako bo prišel naš jezik k tisti veljavi, kakor drugi jeziki v svoji domači, tedej bo treba, de se v šolah na tanjko uči in v mnogih vednostih omikuje in otesuje; zakaj sram nas je, de moramo reči: „Slovenci smo, in ne znamo slovensko! Kaj se posmehujete temu, kakor de bi hotli rêči, de to ni res? Res je, res je, ljubi moji, in de bi tako res ne bilo! Vam hočem le ob kratkim to spričati. Vaš Tone je hodil 3 léta v šolo in je potem domá ostal; Vi mu rečete: naj v domačem jeziku (v drugim mu takó ni mogoče) piše pismo svojimu bratu, ki je vojak na Laškem — kako težko ga to stane, kako se boji peró v roko vzeti, kako meša vso sodergo skupej, kakošen je pravopís! Véste zakaj Toneta pisanje tako tare, zató kér ga niso v šoli poprej tega popolnoma vadili. Naše šole tudi po deželi so zmirej le po nemškim cikale; takó se je učilo enmalo po slovensko, enmalo pa po nemško — in konec tega je bil, de se vaši otroci niso clo nič popolnoma naučili in de vi, kmetje! niste nič zaupanja do svojih šol imeli. Nikar! de bi hotel nemškiga jezika zaničevati, ki je toliko ljudém potreben — govorjenje je tukej le od šol po kmetih, ktere morajo čisto slovenske biti, če hočejo kej prida biti; sej žalostna skušnja toliko lét uči, de ravno mešanca je tega kriva, de vi zabavljate čez šole, kér praviga prida niste vidili. — De slovensko Slovenci ne znamo, se očitno kaže tudi iz tega, kér že vi, kmetje! se pritožite, de ne razumete ene ali druge reči, če ravno je čisto po slovensko pisana, in če nič nemške ali laške soderge v sebi nima. Takó se pritožujejo nekteri, de ne razumejo oznaníl, ki jih deželno poglavarstvo razglasuje. Nočemo sicer terditi, de ena ali druga reč bi se ne dala bolj po domače rêči — ali večidel ni prestavljavec tega kriv, če ga braveci ne razumejo, ampak braveci sami, kteri dobro slovensko ne znajo, in pa tudi od téh reči nobeniga zapopadka nimajo, od kterih je v téh oznanilih govorjenje, zató kér jim mnogih vednost manjka. Kakor se vam v slovenskim jeziku godí, se godí prostim nemškim bravecam tudi v nemškem. Potrebni vednost vsim skupej manjka, ktere se dajo le v šoli in

potem z lastnim branjem domá pridobiti. — De slovensko Slovenci ne znamo, se nadalje očitno kaže v tém, kako silno se veliko učenikov slovenšine bojí, kér spoznajo, de je ne znajo, so pa preleni, de bi se je z sveto ljubeznijo poprijeli, in zató raji pravijo: „de nam s slovenšino ni nič pomagano, in de le v nemšini je izveličanje.“ Takó si taki učeni na vso moč prizadevajo, de bi stara Vodnikova pravlica od nemškiga in slovenskiga konja (Pesmi V. Vodnika na 20. strani) tudi prihodnjič svojo resnico obderžala. Imamo sicer po slovenskim marsikteriga učenika, ki spozná, de enakopravnost narodov v tém obstóji, de — brez de bi sovražniki bili družih jezikov — popolno izučenje v domačem jeziku v pervo versto gré, in sicer tako izučenje, de se nihče ne vstraši, eno ali drugo reč v slovenskim jeziku ravno tako pisati in izdelati, kakor v nemškem. De pa v ta stan pridemo, so nam v domorodnim duhu osnovane šole nar bolj potrebne. — De slovensko Slovenci ne znamo, se tudi očitno kaže v tém, de se veliko vradnikov po kancelijah bojí slovenskiga jezika in de se ga branijo kakor nar večiga sovražnika, in de nekteri vradniki še zmirej mislijo, de slovenske dežele morajo vedno ostati pohlevne služabnice nemškiga ravnanja. So sicer nekteri vradniki, ki so zapodadli ministerski ukaz, de narodovnost je nar svetejši blago vsaciga naroda in se radi ravna po tém, pa veliko jih je, ki tega zapopadka nimajo — zató kér slovenskiga jezika ne znajo in se ga učiti boje. Če bi bili že od nekdej jezik slovenskiga naroda obražali in se ga v šolah učili kakor druge jezike, bi ne imeli zdej vradniki toliko težáv, v kancelijah vse v tistim jeziku pisati, kteriga naše ljudstvo razume, in ta je slovenski. — Lejte, ljubi moji! iz vsiga tega gotovo spričanje, de slovenskiga jezika ne znamo; kamor pogledate, vidite žive priče. Zató nas je ustava, ktero so nam mili Cesar dali, zalézla v slabosti in nemóci, de si moramo zdej na vso moč prizadevati, de bomo dohitéli, kar smo zamudili v poprejšnjih časih. Tedej ubogajte moj svét, priganjajte svoje otroke v mladosti k učenju, in spoštujte učeni, ki imajo velik poklic, iz nevednih ljudi brihtne in umne deželane iztesati.

(Dalje sledí.)

### ***Žalostna prigodba***

in potrebni opomini hišnim gospodarjem in gospodinjam.

Med Vačem in Ponovičem, so Kerhličce, kjer ste dve hiši. Ena teh hiš je pogorela 3. dan tega mesca ob 6. zjutrej, in prigodba žalostniga spomina se je tú pripetila. Kmetijstvo je bilo borno, vse leseno in pod eno streho; na enim koncu nizka hiša, na družim pa hlevce, kjer je troje goved priklenjenih bilo.

Kakó se je oginj zatrosil, se nič ne vé; le toliko se vé, de ko so se ljudje v hiši predramili, je že okrog vrat tolikšni oginj bil, de se jim nihče ni bližati upal. Kaj je bilo v ti tesnobi, kér je izhod z ognjem sozidan bil, storiti? Oče, skerben za otročička, ga skozi okno pahne; sestra gospodarjeva in žena se trudama tudi skozi okno splazite, gospodar, plečnat mož, skozi premajhno okno nemore; njegova mati, komaj glavo skozi pomolí, se ji že žerjavica za vrat vsuje, in si nazaj pomaga; teta žene, ki je še le zvečer bila k hiši prišla, tudi skozi okno ni odšla. In tako so tri osebe (persone) v strašnih mukah (terpljenji) svoje življenje končale; roke in noge so jim kar vse zgorele, njih trupla so skerčene in severte, de jih je bila groza pogledati!

Pri ti priložnosti pa tudi nemorem zamolčati hudih napak, ktere se tako pogostama po deželi vidijo, in po kterih se oginj kej lahko zatrosi:

Če tako več lét zaporedoma žito v jeseni (kot ozimino) sejemo, se sčasoma navadi, de potem več časa za dozoritev potrebuje, in če takó navajeno ozimino zopet v jarino oberneš, ti bo le takrat popolno seme donesla, če ji zemlja posebno tekne, če je vreme posebno lepo bilo in če si jo zgođej sejal — sicer ne boš iz ozimine, spomladi sejane, clo nič ali pa le nezrelo seme pridelal. To so natorne postave, kterih človek ne more in ne sme po svoji glavi nanagloma spremeniti. Kraj, vreme, zemlja, setev in obdelovanje so poglobitve reči, po kterih se rastljine ravnajo — privadijo ali odvadijo. Tedej se ne dajo ozimine naglo v jarine spremeniti, in žita in sadeži iz ptujih krajev, ki našim v legi, vremenu in zemlji niso clo nič podobne ali clo malo enake, se bojo kmalo zvergle, to je, v malo létih našim žitam in sadežem popolnoma enake postale. Zató se imenitni Rusovski (Liflanski) lan berž našimu venaci, in če hočeš taciga visociga lanú pridelovati, ga moraš vsako léto iznoviga iz Rusovskiga naročiti. „Zakon nature je tak.“

### **Kaj imajo naši kmetje noviga začeti, in kaj stariga obderžati?**

(Dalje.)

Na dalje vam moram tudi živo priporočiti, de se skušate, prihodnjič enmalo bolj v novih rečeh iznajti. Vém, de se večidel terdovratno stariga deržite, de so vam nove znajdbe večidel zoperne. Skorej bi stavil, de, ko bi kdo novo drevó (plug) znajdel, ki samo od sebe ôrje, bi ga marsikteri še vredniga ne deržal, de bi ga poskusil. „E kaj! sej tudi moj ôce niso nič taciga imeli, pa so si vunder dovelj žita pridelali“, bi marsikteri rekel. Verjemite mi, to je terdovratnost, ki vam nar bolj škodje. Ni vse dobro, kar je staro, pa tudi ni vse slabo, kar je novo. Vse se s časom spreoberne, zatorej se mora tudi človek enmalo spreobrniti, de ga ljudje ne grajajo „stariga kopitneža“.

Pred vsim pa morate pazljivo na to gledati, de vse natanjko razumete, kar so nam novi časi lanjskiga sušca prinêšli. Odkritoserčno vam povém in brez vsih ovinkov, de jih je malo, ki od téh reči kej praviga vedó. Vi sicer niste tega krivi, de se marsikterimu zdej glava meša, in de ne razloči kar je práv od tega kar ni práv, kér v poprejšnjih časih smo vsi bolj po tminah taval, — vender je bilo še skorej boljši, de nismo poprej od marsiktere reči clo nič vedili, kakor de zdej laží za resnico deržimo. Sej véste, de se je zdej povsod toliko šuntarjev in podpihovavcov prikazalo, kakor gosenc spomladi. Brezvestni zakotni pisaci razlagajo in podpihujejo, kar le morejo, kér to lačnim mavho polni. Kakó se da clo celo mesto v take mreže vjeti, vam je pokazalo Dunajsko mesto. Ogerski denár je posebno vnel punt mesca kozoperska na Dunaji — Dunajčanje so se dali za ptujo — Madžarsko reč zapeljati in so tolikošno škodo čez-se pripravili! Dunajčanje so se dali moriti in so se bojevali za Madžare, ki so se poprej bahali, kako se bojo v Budi in Peštu bili za pravično (!) reč — naša armada pride čez te dve poglobitvi mesti, in kaj se zgodí? Ne eden ni s sabljo mahní, in obé mesti ste bile v rokah naše armade. Lejte! uboge Dunajčane so ti bahači takó zapeljali — samí pa zdej bežijo, kakor boječ zajic pred strelcam! — Pa to je že navada šuntarjev, de podpihujejo ljudi zoper Cesarja, zoper gosposko, en stan zoper družiga — in kader se v zapeljanih puntarski oginj užgè, pa bežé, kakor de bi od tega nič ne vedili, in če jih tožiš, de so to in to govorili, ti na ravnost vse odrekó, de ni res, de bi bili takó govorili. — Nej mi kdo skaže, de ni taka!

De še ljudje v mestih, kteri mislijo, de vse vedó, nobeniga praviga razuma nimajo od ustave (kon-

stitucije) in od svobode, tega se je že vsak lahko prepričal. Če se taka v mestih godí, kdo se bo čudil, če je po kmetih še hujši? Če krive preroke, to je, podpihače poslušate, ki vam razlagajo: kaj de je svoboda, boste slišali, de vam bojo rékli: svoboda ali frajost je to, de vsak zna storiti, kar koli hoče, in pa tudi opustiti, kar mu ni po volji. Tako razlaganje sicer marsikterimu dopade — pametni človek pa z glavo kima in pravi: kam bi to peljajo! Ko bi sosedu moja njiva dopadla, bi jo vzel, rekoč: zdej je vse fraj! Ko bi mu moja žena dopadla, bi jo tudi vzel, rekoč: zdej je vse fraj! Ko bi ôce za svoje otroke ne maral, bi jih pahní iz hiše, rekoč: meni so nadležni, nej jih kdo drug vzame! Vidite, ljubi moji! tako bi postali spet divjaki — in huda huda bi se nam godíla.

(Dalje sledí.)

### **Kakó je z lovskimi pravicami na Francozkim.**

Od Francozke dežele nekteri govoré kakor od obljubljené dežele, kjer je nar večí svoboda (frajost) domá. Poglejmo: kakó tam z lovam (jago) stoji?

Francozka postáva takolé govori: „Lovstvo ali jaga je soseskina ali srenjska lastnina na zemljišu, ki je soseski lastno.“ Lov tedej tudi na Francozkim ni osébná pravica, de bi vsak na svojim zemljišu imel pravico streljati, kakor bi hotel, ampak lovstvo je pravica več sosedov vkupej, ki dobro pazijo, de ne strelja vsakdo kakor hoče, kér bi to soseskinimu premoženju veliko škode prizadjalo. Soseske dajo lovsko pravico na eno ali več lét v najém (v štant); to jim prinese vsako léto gotove dohodke, in zverína se privarje, de se vsa v malo létih ne pokončá. — Soseske bo zadéla ena in druga reč, ktero bo treba v prihodnje iz svojiga žepa poravnati, zakaj grajšine so jenjale grajšine biti, in kér ne bojo nič dobivale, tedej tudi ne bojo več plačevale, kakor drugi kmetje po velikosti svojiga posestva. Tedej bojo modre soseske skerbele, de bojo vse v prid obrnile, kar bi jim utegnulo kak dohodek prinesti. Modri kmetje morajo tedej prihodnjič svoje menj brihtne sosede pametno vižati.

### **Nekaj od novih soseskinih postáv.**

Gosp. minister Stadion je napravil za pokušnjo načert ali osnovo ustavnih vodí: kako se imajo prihodnjič soseske ali srenje same sebe vladati (Gemeindeordnung), ktere vodila so tudi v natis prišle za prevdárk drugim razumnim možém. Nekteri so nas že vprašali, ki so načert v Ljubljanskim nemškém časopisu brali: ali so te postáve že veljavne. Tém damo na znanje: de te postáve so le načert (Entwurf) za pokušnjo in prevdárk, in de še niso poterjene. Upati je, de jih bojo gosp. minister z boljšimi premenili. Zakaj odkritoserčno moramo reči, de še nobeniga nismo slišali, ki bi bil ta načert skoz in skoz pohvalil, kér je preveč zapleten (zu complicirt) in kér tudi srenjam ne prepusti tiste svobode, ktera jim je v ministerskim nastopnim govoru 27. listopada zagotovljena bila. Štajarski deželni zbor je sklenil gosp. ministru na znanje dati, de te postáve bi ne vstregle vošilam sosesk, in ga prositi, de nej bolj pripravne in bolj proste postáve napravi. Zraven tega je zbor tudi sklenil, en iztis svojiga protêsta drugim deželnim stanovam v prevdárk poslati.

### **Dar k novimu létu 1849. \*)**

Slovenska podružba v Barkoli se prederzne svojo

\*) Pod tém nadpisam je dala slovenska podružnica v Barkoli na Teržaškém sledečo prošnjo lično natisniti in jo je potem razposlala. Vredništvo.

in pri nas jo kmetovavci še vse premalo obrajtajo. Pošlite po seme hvale vredne Burgundarce k Dr. Strupitu na Poljane — poskusite jo in gotovo se ne boste kèsali.  
(Dalje sledí.)

### **Kaj imajo naši kmetje noviga začeti, in kaj stariga obderžati?**

(Dalje.)

Človek, ki ne zna brati, je revež. On verjame, kar mu drugi povedó. Če je previden človek in ima poštene ljudi okoli sebe, se še spravi pošteno po svétu; — če pa naletí na slabo družino, in če sam praviga razuma od nobene reči nima, gorje mu, posebno v sedanjih časih!

Ali ni nobeniga pomočka zoper to? boste vprašali. Je, je pomoček — in ta obstoji v časopisih ali cajtingah, s katerimi smo tudi Slovenci zdej obilno prevideni. Kdor zna brati, nej jih bère sam — kdor pa se branja ni naučil, nej si jih da od drugih brati. V časopisih boste zvedili vse, kar vam je zdej potreba vediti v posvetnih in duhovskih rečeh. „Naši očetje se sicer niso nič pečali s časopisi — pa so vender živeli“ — bo ta ali uni rekel. To je res, ljubi moji! Ali — vaši očetje so desetino odraštovali in na tlako hodili, in so tudi živeli — ali hočete tedej tudi Vi v tém pri starim ostati? Mislim de ne. Lejte, taka je zdej tudi s časopisi, kateri se zato časopisi imenujejo, kër popisujejo čas in njegove prigodbe. Če hočete potrebno vednost od sedanjiga časa zadobiti, morate časopise in bukve brati. V dolzih večerih pozimi, ob nedeljah in praznikih beríte časopise, — v kerčmah (oštarijah) primorajte kerčmarja, nej naročí kak časopis; sej mu že toliko dobička daste, de si ga lahko omisli. V kerčmi se vsedite vkupej: eden nej bère, drugi poslušajte — in kadar je zbral, se začnite pomenkovati čez eno in drugo reč. Tako vam bo čas prijetno minul in zraven tega boste še menj zapili. Morebiti boste spoznali, de je kakošna reč napčna v časopisu, — zapišite popravek in pošljite ga vredniku, ki vam bo še hvaležen za tó. Lejte, takó bo iz naših kerčem zginil prepír in vsi hudi nasledki, ki dostikrat iz njega izvirajo!

Tako ne bo treba krivih prerokov in podpihačev poslušati. — Vi samí boste vse vedili. Pa — „cajtinge so lažnjive“ bo morebiti ta ali uni rekel in jih zavreči hotel. Takimu ne moremo nič družiga odgovoriti, kakor de govori kot slepec od barv! De clo vsaka reč med tavžent in tavžent rečmi ne more gotova biti, to vsak lahko sam previdi — ali je tudi vsako jabelko na vsaki jablani dobro? in kër ni, ali hočete za tó celo jablano zavreči?! De ni vsaka reč resnica, ktero natisnjeno berete, to je gotovo, in tudi vsak časopis ni hvale vreden. To nam je pokazal marsikteri nemški časopis v poslednjim času, iz katerih so podpihači strup sèsali in ga med ljudstvo trosili. To pa se kmalo spozná in vrednost časopisa je kmalo presojena.

Lejte, dragi moji! branje časopisov je vam sicer nova, tode potrebna reč, ktere se morate práv z veseljem poprijeti.

Že današnji dan se prepričate, ljubi moji, in od dne do dne se boste bolj prepričali, kako dobro in potrebno je, de zraven tega, de znate tertó obrezovati, rež in oves sejati, turšico okopovati, sadje cepiti, tudi kaj véste in zastopite od družih reči, ki se omikanimu človeku spodobijo. Ni treba, de bi vi mogli zato gosposko suknjo obleči in svoje navadne opravila zapustiti — Bog obvari! tudi kmečko delo in kmečka jopa ste visoke časti vredne, če jo priden, pošten in omikan človek nosi. Kër pa je Bog človeku um dal, on tega božjiga darú ne sme samo v njivo zakopovati, marveč ga mora brihtiti na mnoge strani. To vam hočem nekoliko spričati. Po ustavi smo vsi deželani pravice zadobili, de zamoremo v eni in drugi reči govoriti, v

ktere se poprej nismo smeli clo nič vtikovati. Deržavni zbor, ki nam ustavne postavbe daje, in svobodnost prihodnjih srénj ali sosesk, ki se bojo po ustavnih postavah same vladale, vam že dovelj očitno kaže, de bo zdej druga, kakor je nekdej bila, brez de bi treba bilo, vam še več družih dokazkov v izgled postavljati. Vi boste svojo srenjsko premoženje sami oskerbovali; vi boste samí svoje policíjo po vaséh imeli; pravde se bojo očitno in ustno peljale, in prisežni možjé boste pri sodbi sedeli in po svoji vésti sodili: „ta je kriv, ta pa ni kriv“, ta ima kaznovan (štrafan) biti, ta pa ne.“ Lejte imenitnost tudi vašiga, kakor vsaciga družiga stanú! De se pa človek v vsih téh okolišinah zamore vésti in obnašati, kakor je treba, mora kej več znati, kakor hruške péči. Boste že vidili, kako se bojo tisti možjé izmed vas kmalo pokazali, ki že zdej kej več razumejo od družih, ki še morebiti brati ne znajo. Boste vidili, kako boste vi samí tiste bolj počastili, ki bojo znali pametno od ene in druge reči govoriti in pisati. Zakaj če hoče kdo govoriti, mora pametno govoriti, sicer več škodje, kakor dobriga storí, sam pa na sramnoti ostane. Kdor pa hoče pametno govoriti, ta se mora kej učiti in reči razumeti, od katerih govori. Učenje nej vas pa nikar ne straši, zakaj v vašim maternim jeziku se bojo vse te reči govorile in pisale — in zato vam bo vse to veliko polajšano. Vladarstvo bo zato skerbelo, de se vam bojo poduki v vašim jeziku dajali, kteriga razumete; šole bojo zato slovenske, de vam ne bo treba čez nemški graben skakati, se kaj naučiti, kar bi vam veliko truda prizadjalo, brez de bi se kaj popolniga naučili; — domače družtva si bojo prizadevale, vam dobrih bukev v vašim jeziku v roke podati, de se boste lahko vsiga naučili, kar je za domače reči potreba.

Vaša bo tedej, le pomočkov se z veseljem posluževati, ktere vam bo vladarstvo, in ktere vam bojo vaši prijatli, ki vas in svojo slovensko domovino v resnici ljubijo, v roke podajali.

Poslušajte tedej moj svét, ljubi moji! in zbudíte se iz zaspanosti, v kateri ste dosihmal dremali in vse zaničevali, kar je v bukvah ali časopisih zapisaniga stalo. Ne poslušajte vsiga, kar vam kak „urlaubar“ v gostivnici ali kak vlačugar pripoveduje; ne verjemite zakonnikom, ki vam marsikako reč pripovedujejo, kakor de bi bila evangeli; če že nočete vsiga verjéti, kar vam kak gosposk pripoveduje, vunder tudi nimate pravice, vsiga zaničevati, kar iz gosposkih ust pride; povsod in v vsih stanovih so pošteni in pravični ljudjé! Beríte samí, kaj se po svétu godí in lahko boste spoznali resnico od krivíce.

(Konec sledí.)

### **Županam in soseskam sploh v prevdark.**

Soseske se bojo prihodnjič po ustavnih postavah same vladale (regirale), svoje premoženje oskerbovale, pravice delile i. t. d. — z eno besedo: one bojo bolj same svoje, to je, svobodne. Po tem bo tudi njih skerb, za svoje ljudi skrbeti, kër vsaka soseska bo le na svoje mislila in ne na druge. Pomislite župani in vse soseske sploh, de z novimi pravicami boste prejeli tudi nove dolžnosti.

Kaj tedej pravite, če vam povémo, de je pretečeno nedeljo v neki fari blizo Ljubljane, ki ima le 2000 duš, 13 parov na enkrat oklicanih bilo, katerim so soseskini možjé dovolili, v zakonski stan stopiti! Kaj mislite, komú bojo ti ljudjé in njih otroci na glavo prišli, če — kar se je bati — se samí ne bojo mogli preživiti? Nobenimu drugimu, kakor ti soseski! Ona jim je pravico dala v zakonski stan stopiti, torej jih je z vsimi njih prihodnjimi otroci v svojo družino vzela — bo tedej

## Kaj imajo naši kmetje noviga začeti, in kaj stariga obdržati?

(Dalje.)

Priporočevali smo vam, ljubi prijatli! de vam je potreba časopise (cajtinge) in pa bukve brati, sicer ne boste mogli naprej. Kakor riba na suhim se boste sami sebi zdéli, če ne boste znali brati in pisati. Okoli vas bo šumelo in vse se bo gibalo, vi pa boste prašali: kaj je neki to? če ne boste znali brati in pisati in s časom naprej iti.

Novi časi pa so rodili veliko veliko novih beséd, od katerih vam vaša babica, pa tudi vaš dešček nič povedati ne moreta. Za nove reči se morete tedej novih beséd naučiti, in nikar ne zabavljajte, če kakošne besede ne razumete, ko pervikrat v kak časopis pogledate. Stari pregovor ne velja tukaj, kateri pravi: „Kar se Anžek ne nauči, Anže ne zna.“ Tudi Anže se zna še kaj naučiti, če ni lén, — in verjemite mi, de se mu bo trud tudi poplačal, če se bo še kaj naučil. Z učenjem in omikanjem samí sebe boste pokazali, de ste slobode (frajosti) vredni, ktero boste dobili, in kmečki stan bo po ti poti zmirej večí čast zadobival, ktera le tistim gré, ki so umne glave. Naj zgíne tudi vés razloček med stanovi iz svetá, en razloček bo zmirej in vedno ostal, in ta razloček je: de tisti, ki bo kaj več znal, kakor kak drug, bo tudi zmirej več veljal. Dobro je sicer veliko gruntov imeti, ali hleve polne živine, ali mošnjo s tolarji napolnjeno — tode prave veljavnosti tak človek nikdar ne bo vžival med svojimi sosedi, ako v glavi nič nima. Nekteri ljudje se mu sicer na videz prilizujejo, posebno taki, ki od njega kaj pričakujejo — za herbtam mu pa ôsle kažejo, in pravijo: ko bi petíc ne imel, bi ne bil za nobeno rabo.

Če se boste tedej po časopisih in bukvah od dné do dné bolj brihtali v mnogih vednostih, boste na marsiktero novo besedo zadéli, ktere še nikdar slišali niste, zato kér tudi tiste reči še ne poznate, ktero ena ali druga reč pomeni. Presvitli Cesar so nam — kakor veste — novo vlado (regirengo) dali, ktero ustavo imenujemo po izgledu drugih narodov, ki jo konstitucion imenujejo. Cesar so nam národno ali narodsko stražo dovolili, ktero zato takó imenujemo, kér jo drugi narodi Nationalgarde imenujejo. Železnica (Eisenbahn), hlapón (Locomotiv), kolodvor (Bahnhof), telegraf i. t. d. so vse nove beséde za nove reči. Potreba nam je tedej novih besed kovati, če jih že pri svojih bratih Slovanih ne najdemo — in teh besed se moramo potem tudi naučiti. Če boste, ljubi moji, z nami vred pridno brali in premišljevali, kako bi se ta ali una reč zamôgla boljši imenovati, boste morebiti marsikako besédo znajdli, ktera bo bolj pripravna od naše — in če nam jo boste oznanili, Vam bomo práv hvaležni za-njo. Takó si bomo eden družimu pomagali, kér štiri očesa več vidijo kot dve, in štiri roke več premorejo, kot dve.

(Konec sledí.)

### Velki zbor

krajnske kmetijske družbe v Ljubljani.

#### Od podružnic.

(Dalje.)

Pomén in namen podružnic smo vam v poslednjim listu razložili, de vsak lahko veliko imenitnost podružnic razume. Danes vam bomo povedali, de je velki zbor tudi postave sklenil, po katerih naj se podružnice ravnaajo. Le ob kratkim vam jih bomo zdej na znanje dali, zato kér bojo te postave takrat natanjko krajnskimi kmetam oznanjene, kadar se bojo po deželi podružnice vpeljale.

#### Postave podružnic.

§. 1. Središe kmetijske družbe je v Ljubljani; podružnice so pa po več krajih na deželi.

§. 2. Podružnice imajo vsake kvatre svoj zbor; če je pa treba, tudi večkrat. Pred velikim zborom kmetijske družbe v Ljubljani ima vsaka podružnica zbor napraviti, de se udje pomenijo, kaj ima njih poslanec v Ljubljani pri velikim zboru govoriti.

§. 3. Vsaka podružnica si izvoli predsednika ali vodja, in po 4 odbornike, ki se izberó izmed nar bolj zvedenih in poštenih udov tiste podružnice, in se oznanijo središu v Ljubljani.

§. 4. Sedež podružnice naj bo tam, kjer predsednik prebiva; zbori podružnice pa znajo tudi kje drugej biti, kakor je udam podružnice bolj pripravno.

§. 5. V zborih nej vsak odkritoserčno govori, ali kader svoje skušnje oznani ali kader kak svét da, kako se ima ena ali druga reč središu v Ljubljani ali vladarstvu oznaniti. Kar se v zborih podružnice govori, naj se zapiše v zapisnik (protokol) v domačem jeziku; če bi pa nobeniga ne bilo, ki bi znal v slovenskim jeziku \*) pisati, je pa na prosto voljo dano, tudi v nemškem jeziku zapisati.

§. 6. V zboru, ki ga podružnica pred velikim zborom v Ljubljani napravi, izvolijo udje tistiga možá, ki ga poslanca v Ljubljano pošlejo in ki pri velikim zboru v iménu podružnice govori.

§. 7. Zbori podružnic naj se dajo vsakkrat v Ljubljano na znanje, kér zna biti, de družtviní predsednik njeni zbor obíše.

(Dalje sledí.)

## Cena krajnskih pridelkov v Terstu poslednji teden.

En star pšenice velja 5 gold. in pol, do 6 gold.; turšice 3 gold. in pol do 4 gold.; reži 3 gold. in 15 kraje. do 3 gold. in pol; ječmena 2 gold. in 15 kraje. do 2 gold. in 45 kraje.; ovsá 2 gold. in 25 kraje. do 3 gold.; fižola 5 gold. do 5 gold. in pol; razniga lanéniga sémena 3 gold. do 9 gold. in 20 kraje.; bôba 2 gold in 50 kraje. do 3 gold. in 10 kraje. leče 3 gold. in 3 kraje. do 3 gold. in 15 kraje.; moke nar lepši (cvéta, Auszug,) velja cent 10 gold. in 15 kraje.; srednje lepe (tudi cveta) 9 gold. in 15 kraje.; slabji (Mundmehl) 8 gold. in 15 kraje.; lepe prednje moke (Semmelmehl) 7 gold. in 20 kraje. slabji pa 6 gold. in 20 kraje.; cent suhih češpelj 3 gold. in pol; cent špêha (frišniga) in v bôhih 20 do 22 gold.; 100 dilj (žaganc) po 13 čevljev dolzih, odbranih in od 9 do 13 linij debelih 40 do 45 gold.; po katerih kupci vse-skozi poprašujejo.

## Kakó dolgo še ne bomo lažnivosti svojiga pravopisa slovó dali?

(Dalje.)

Dalje, ko bi bilo za bravece tako zlo potrebno, jim pri pisanji ishajanje ali sklanjanje besedí na znanje dajati, bi se moglo to ne le pri nekterih, ampak pri vsih besedah zgoditi, ktere drugačno izhajanje ali pa drugačno sklanjanje ali pregibovanje imajo. Tega pa pri sedanjim pravopisu v veliko besedah ne storimo. Takó, postavim, kar izhajanje zadene, ga po zapopadku predej vpeljanih izgledov le v nekterih besedah naznanimo, v večim delu ne. Ravno tako pišemo: *mlajši, grajski, gospôski, méci, têrši, slajši, krajši, dražji, véci, bistvo* i. t. d. desiravno bi mogli po namenu: *mladši, gradski, gosposki, mehksi, térdši, sladksi, kratksi, dragši, velksi, bitstvo* pisati, de bi njih izhajo od mlad, grad, gospod i. t. d. naznanili. Ravno tako delamo tudi pri sklanjanju, ktero

\*) Nadjamo se, de se nikjer taci mož ne bo manjkalo, ki bojo znali v domačem jeziku zapisati, kar jim bojo kmetje v domačem jeziku povedali. Vredništvo.

# NOVICE

## kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Na svetlobo dane od krajske kmetijske družbe.

V red devane od **Dr. Janeza Bleiweisa.**

**Tečaj VII.**

V sredo 7. sušca (marchija) 1849.

**List 10.**

### **Ljubljančanam!**

**F**árnih cerkvá pět ima Gospód Bóg v naši Ljubljáni, Tóliko túdi kasárn ima peklénska pošást. Vábíta Peter, Miklávž nas z Jákobam k Bógu Ljubljance, Vábi nas Jánez Kerstník, vábi Marija v nebó. Híse: kazíno, redút, koloseum z njími teáter, Ima strelíše hudič, svôje si cípce lovit.

Dr. Prešerin. \*)

### **Velki zbor**

krajske kmetijske družbe v Ljubljani.

(Dalje.)

Gosp. Dr. Struppi je razložil vse prizadevanje kmetijske družbe za napravo živinozdravilske šole v Ljubljani, v kateri se bo tudi poduk v podkovanji kónj dajal. Denarji, ktere ima družba za ta namen že shranjene, znesó v vsim skupej 2836 gold. — namreč 1792 gold. je skupila iz prodaniga zemljiša na Ljubljanskim močirji (Franzenshof), 144 gold. je obljubila Ljubljanska mestna srenja, — 900 gold. pa znêse prihranek dvelétnih daril, ktere družba ni razdelila za govéjo živino. Povedati se mora, de te darila so se dajale iz družbinih denarjev, torej je kmetijska družba v tem zboru sklenila, de naj se vsakolétni znesek (600 gold.) téh daril takó dolgo obrača za naprávo te šole, dokler ne bojo vsi dolgoví tega zidanja poplačani, in dokler ne bo ta šola na taci nogah stala, de bo móгла sama za se obstati. Ta družtvini sklêp je šel na Dunaj, de bi ga tudi ministri poterdili. — Zidanje te šole z vso notranjo opravo je na 7000 gold. prevdarjeno, in kér imamo dosihmal le 2836 gold. gotovih, je napravila kmetijska družbva nabéro po celi deželi, in je tudi naprosila bližnje slovenske soséde, kterim zná ta šola v prid biti.

Na dalje je bilo v zboru sklenjeno, de naj se ministerstvo naprosi, de naj zapové, de prihodnjič vsak kovač, ki hoče v deželi kovaški mojster biti, mora v to šolo iti, se podkovanja učiti, in de naj se mu le potem kovaška mojstrija podeli, ko je bil v ti šoli za dobroga podkovača kónj spoznan. — Take postave so tudi v družih deželah našiga cesarstva in so silne potrebne, zakaj le učen kovač je v stanu, živino z zdravimi in bolnimi kopiti umno podkovati. Pri nas na deželi je pa večidel žalostno s podkovo kónj!

(Dalje sledi.)

### **Krajskim mladenčem!**

Pod tem nadpisam stojí v 25. listu Ljubljanskiga

\*) Pričijočo pesmico v duhu »nebeške procesije« (dystichon po tevtonski méri) smo našli v zapuščini rajnciga dohtarja Prešerna. Razun 13 razdelkov poslovenjene Parizine, nekaj nemških pesem in nekterih pisem svojih prijatlov ni slavni pesnik nobenih družih pisanj zapustil. Vredništvo.

nemškiga časopisa goreča beseda, ki jo star vojak, kteri Cesarju že od 1799. léta služi, Krajski mladosti govori in jo vnema, v vojaški stan stopiti, ki si je poslednji čas toliko slave pridobil. Kér so Novice že v poslednjim listu v ti reči govorile, podajo ta nagovor, nekoliko okrajšan, v slovenskim jeziku krajski mladosti. „Takrat“ — govori naš stari vojak — ko se je punt na Laškim vžgal, je tudi naš regiment od nas slovó vzél, in se je šel za Avstrijo bojevat, ktero je hotel sovražnik razdjati. Blagoslov cele dežele je spremil njih bandêra — solzé starišev, bratov in sester, prijatlov in prijatlíc so jim bile mile zvezde, ki so jim svetile na nebu prihodnosti in ki so olajšale britkost ločitve. Pač je marsikter šel, kteriga nikdar več nazaj ne bo — tode on počiva v grobu, kteriga mu je slava skopála, in nad kterim junaštva venec zelení; on je smert storil za domovíno, ktera je njegovo imé zapisala v zlate bukve svojih domorodcov. — Veči del naših ljudi pa stojí še v celi móči v armadi, ktera Laškim puntarjem krepko na péte stopa, in se takó slavno obnaša, de jo vse hvali in povzdiguje, in jo tudi presvitli Cesar ovenčujejo s častnimi znamenji v obliči sovražnika na Tičinu! Bratovsko zedinjena z drugimi narodi avstrijskiga cesarstva, je domovíno pogube otéla in si zató slavo pridobila tudi za prihodnje čase! — Veliko je že storjeniga, veliko pa je še storiti, zakaj Avstrije sovražniki še niso pokončani in še zmirej glavo vzdigujejo, de se ona ne more práv povzdigniti na svetlost novo cveteče svobode. — Novi bôji terjajo novo moč. Na noge tedaj, mladenčci! poslušajte klic svojiga Cesarja, ki, zvest svoji prisegi: „Z druženo močjó“, le srečo svojih svobodnih ljudstev vstanoviti želí. — Stopite tedej možko k posodi, v kateri srečke ležé, in vzdignite, kar vam je brez razločka stanú namenjeniga, kar vas pélje k junaškemu vojskovodju Radeckitu, ki svoje vojake kakor oče svoje otroke ljubi, in kterimu je veselje, slavne dela slavno počastiti! i. t. d.

### **Kaj imajo naši kmetje noviga začeti, in kaj stariga obderžati?**

(Konec.)

Vsi skupej smo bili že stariga kopita siti. Marsikter pisár v kancelii se je že šopiril, kakor de bi bil Bog oče, in gorjé človeku, ki ni ponižno od delječ stal, dokler ga ni tak Bog oče poklical. Marsiktera kancelija se je lani še v tem času tako mogočno stéla, de je mislila, de je celo človeštvo zavoljo kancelij na svetu, ne pa kancelije zavoljo ljudi. To pa se bo zdej vse spreobrnílo. Mili Cesar Ferdinand so lani svojim ljudstvam vstavo ali konstitucíjo dali in z vstavo so razdelili svojo oblast, in sedanji presvitli Cesar Franc Jožef so poterdili vse, kar so nam Cesar Ferdinand dodelili. Ljudstva, v državni zbor po poslancih poklicane, imajo

oblast, sebi postave dajati, in Cesar so si v tem le to oblast ohranili, de morajo te postave od Njih potegnene biti, predin veljavnost zadobé.

S tem tedej, ko so Cesar toliko pravic, ki so jih poprej sami imeli, prostovoljno iz rok spustili in jih svojim ljudstvom dali, se je spremenil tudi stan cesarskih gospósk. Tista vsigamogočnost, ki je napihovala že nar manjšiga pisarja, je zginila — in gospóske so zvedile, de niso ljudstva zavoljo njih, ampak de so one zavoljo ljudstva tukej. Marsiktero oblast bojo gosposke popolnoma zgubile, in same soseske ali srenje (Gemeinden) bojo to opravilo prevzele.

Kaj ne, ljubi môji, de so to lepe pravice, vesele reči, za ktere moramo Cesarju serčno hvaležni biti, ki so nas rešili poprejšnje sužnosti!

Ali staro pohoštvo je kmalo razderto, novo se pa ne more takó hitro sozidati. Zidarji noviga pohoštva — naši poslanci v Kromerizu — že dolgo zidajo in zidajo, pa še ni njih delo — naše novo pohoštvo — dokončano, po katerim že vse ljudstva tako silno hrepené. Težko delo je, s katerim imajo opraviti, zato je nismo ravno nejevoljni, de ga nam še niso dokončali — vendar nam tudi oni ne morejo za zlo vzéti, če že komej pričakujemo, de se stariga pohoštva znebimo, in novo prebivališče dobimo.

Dokler pa noviga nimamo, moramo s starim poterpéti, zakaj postave moramo imeti, sicer gré vse navskriž, in nobedin ni varen svojiga premoženja, svojih pravic, in še clo svojiga življenja ne.

Dokler tedej nimamo nove vlade, ki se vstava ali konstitucija imenuje, veljajo še vse stare postave, ki niso bile očitno preklicane, kar vse iz cesarskih oznanil zvéste, ki so v dokladi Novíc natisnjene, in ki se vam tudi po drugi poti na znanje dajejo.

Upamo, de bomo kmalo nove vstavne postave dobili, kér bo 15. dan tega mesca že oblénica, kar so nam Cesar Ferdinand vstavo zagotovili.

Kadar bojo Cesar dodelano novo vstavo svojim ljudstvom oznanili, takrat bomo obhajali velik praznik in od tistiga časa se bo še le začéla nova vlada!

Do tistiga časa moramo starim postavam pokornost skazovati.

Kakor pa smo Slovenci dosihmal vseskozi postavam cesarskim pokorni bili, takó bomo pokorni ostali tudi prihodnjim postavam. Postave morajo biti v vsaki deželi, in postave se morajo spoštovati v vsaki deželi.

Dokler bo tedej svet stal, mora to pri starim ostati, de se postave spoštujejo, in ž njimi tudi gospóske, ki so postavljene, de čujejo za red in varnost, za pokoj in edinost, za zdravje, življenje in premoženje ljudi, ki živijo skupej. Neizrečeno hudo bi bilo na svetu, in tolovajsko življenje bi bilo, ko bi postav ne iméli, in ko bi jih spodobno ne spoštovali! Gorje takim deželam, kjer bi postav ne bilo! kjer bi razvujzdanost kraljevala, de bi si človek ne svojiga premoženja, ne svojiga življenja svést ne bil!

Po novi vladi nam bo pa tudi veliko lože in z večim veseljem postave spoštovati, zato kér smo sami deležni bili danih postav po svojih poslancih v državnim zboru, — zato, kér bomo vse bolj na tanjko vedili, kaj se godí in zakaj se godí.

Zavoljo tega bojo tudi naše gospóske prihodnjič bolj priljudne, kér véjo, de — kakor so Cesar svojo oblast s svojimi ljudstvi delili — tudi one ne bojo več samooblastnice, kakor so dozdaj bile.

Kér se bojo prihodnjič soseske ali srenje (Gemeinden) veliko prostejši gibale in se v marsikteri reči same sebe vladale, bo pa tudi treba, de se veliko noviga poprimemo, in to je, de se nihče ne odteguje opravilam, ki ga bojo v prid soseske zadéle. Dozdaj je le malo taci mož bilo, ki so se radi pečali s

tacimi opravili ali s tako službo, ki jim ni nič nésla, marveč jim je še clo veliko sitnosti ali nadleževanja prizadajala. Veči del vsak se je rad odtegnil takim opravilam.

Takó pa ne bo moglo prihodnjič več biti. Cesar so nas osvobodili; vstava bo vzéla veliko reči iz rok dozdanih gospósk, in jih bo dala v roke soséskam, zaupnim in prisežnim móžem i. t. d. Tù ne bo veljal več stari nečimerni izgovor: „E! kaj meni to am gré“ — ampak vsak, kateri ima zaupanje v svoji soseski in kterimu bo soseska kako opravilo izročila, ga bo mogel radovoljno in z veseljem prevzeti in marljivo oskerbovati, če ne, se nevredne skazemo svobode, in smo otrokam enaki, kateri se ne morejo sami vižati. Soseskine zadéve (Angelegenheiten) bojo zadéle tudi vsa ciga izmed nas posamesno.

Postave nam bojo že cilj in konec kazale, zakaj de se ima ena in druga reč zgoditi; kakó pa imamo delati, de bo k našimu pridu in v prid cele države, ktere udje smo, to bo mogla naša skerb biti.

Pripravimo se tedej k tem novim občinskim delam, — verzimo staro nečimernost preč, — stopimo v koló svobodnih državníkov, — deržimo se povsod postavnih pót, in lahko se bomo navadili noviga življenja, ktero bo tudi v nar manjši vas séglo, kadar bo oklicana nova vlada, kar naj bi se, Bog daj! kmalo zgodilo.

### **Česki poslanci svojim rojakom zastran regrutiranja.**

Kér so Česki poslanci v Kromeriz slišali, de ne-  
kteri šuntarji ljudi na Českim podpihujejo, de bi se odtegnili regrutiranju, so neutegama razglas na znanje dali, v katerim kakor pravi prijatli opominajo in svarijo svoje rojake, de naj nikar ne poslušajo taci zapeljivcov, kateri si neprenehama prizadevajo, mir in pokoj podkopati in hude prekucije vžgati.

„Vojake moramo imeti“ — pravijo časti vredni rodoljubi — „de pa se ne bo preveč delavnih rok odtegnilo kmetijstvu in rokodelstvu, in de ne bo preveč družin ostalo brez očetov, smo govorili z ministram, de se bo ta reč polajšala, kar koli bo moč. Tega pa nikakor ne moremo poterditi, de poslušate šuntarje in podpihovavce in de se zoperstavljate povelju gospósk. Pomislite, de terdovratno ravnanje in silno zoperstavljanje se ne veže z konstitucijo, ampak de jo naravnost pokončá. Pomislite nesrečo, ktero bi s tako opornostjo čez svojo domovino pripravili, de bi — kakor toliko družih deželá — potem tudi prišla pod oestro vojaško stisko. Poglejte na Ogersko in druge dežele! Opornost bi bila neumnost, in zoperstavljanje bi bilo oslepenje!“ i. t. d.

### **Volitve za Frankobrod na Krajskim.**

Pretečeni teden so bile na Krajskim v 4 krajih nove volitve za Frankobrod, ki so očitno pokazale, de Krajski nočejo nič opraviti imeti z Frankobrodami, kjer se edini in močni Avstrii grob koplje.

Po tem takim niso Krajski nič volili? Pač, volili so — tode povsod je tako malo volivcov vkupej prišlo, de téh volitev noben pošten človek ne more za veljavne spoznati. Po volitnih postavah našiga avstrijskiga državniga zbora morajo pri vsaki volitvi nar menj tri četertínke (Drei Viertel) volivcov skupej priti, sicer se volitev za veljavno ne spozná — in to je prava, poštena postava. Tudi po družih deželah so enake postave zastran števila volivcov, — samó Frankobrodčani, ki so že izkonca dobro vedili, de bi jim utegnili postavno število njih reč zmešati, niso v tem nobene postave dali, kakor samo to: de izvoljene mora čez polovico (absolute Stimmenmehrheit) imeti, to je, če je — postavimo — 150 volivcov za en volitni kraj odločenih,